

تبیین شاخص‌های مدل شکوفایی گردشگری شهری

امین الله بالیده، دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
aminallah.balideh@yahoo.com

مسعود تقوایی^۱، استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
m.taghvaei@geo.ui.ac.ir

چکیده

امروزه معیارهای ملی می‌توانند جهت حرکت در زمینه‌های اصلی بخش‌های مختلف را نشان دهند، اما اقدامات تحول آفرین در زمینه شکوفایی به مداخلات در مقیاس‌های محلی‌تر نیاز دارد. بنابراین در این شرایط شاخص‌ها به طور فزاینده‌ای به ابزاری مفید برای سیاست‌گذاری و نظارت بر امور تبدیل شده‌اند. در این میان بخش گردشگری و به ویژه گردشگری شهری نیز به منظور ارزیابی و سیاست‌گذاری درست و نیل به شکوفایی، نیازمند استفاده از شاخص‌های کارآمد می‌باشد. از این رو در پژوهش حاضر تبیین شاخص‌های مدل شکوفایی گردشگری شهری مد نظر قرار گرفته است. نوع پژوهش حاضر کاربردی- توسعه‌ای و اکتشافی می‌باشد و روش بررسی آن توصیفی- تحلیلی و پیمایشی است. همچنین رویکرد حاکم بر آن از نظر ماهیت، تحلیل نظری است. در این پژوهش ابتدا ادبیات نظری در حوزه مرتبط با موضوع، با دیدگاهی ساختاری و سیستماتیک مورد بررسی قرار گرفته است؛ در مرحله بعد از طریق روش مصاحبه، مؤلفه‌های تأثیرگذار در شکوفایی گردشگری شهری در ابعاد مختلف استخراج گردید. جامعه آماری این پژوهش را نخبگان، متخصصان و کارشناسان مدیریت شهری و گردشگری تشکیل داده‌اند. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، تعداد ۱۵۴ نفر به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب گردید و از نظرات آن‌ها استفاده شد. در گام بعد از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری بر اساس کمترین مربعات جزئی در راستای اعتبارسنجی الگوی طراحی شده شکوفایی گردشگری شهری استفاده شده است. نهایتاً به کمک نرم‌افزار Smart-PLS3 از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم به منظور اعتبارسنجی الگوی طراحی شده استفاده گردید. با انجام این فرآیند علمی، مؤلفه‌های تأثیرگذار در شکوفایی گردشگری شهری در ابعاد پنج گانه (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیرساختی، پایداری و نهادی) شناسایی گردید. نتایج نشان دهنده این است که الگوی ارائه شده دارای برازش قابل قبولی می‌باشد. در این رابطه بیشترین میزان میانگین واریانس استخراج شده مربوط به شاخص «اجتماعی- فرهنگی» با (۰/۸۱)، و کمترین مقدار آن مربوط به شاخص «اقتصادی» با (۰/۴۷)، بوده است.

واژگان کلیدی: شکوفایی، شکوفایی شهری، گردشگری شهری، شاخص شکوفایی گردشگری شهری.

^۱ اصفهان، خیابان هزارجریب، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه ریزی، دفتر ریاست دانشکده. شماره تماس: ۰۹۱۳۳۲۷۳۶۴۳ پست

امروزه صنعت گردشگری یکی از برجسته‌ترین بخش‌های اقتصاد جهانی است؛ که تقریباً ۱۰/۲ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را به خود اختصاص داده است (سازمان جهانی گردشگری^۲، ۲۰۱۲، ص. ۵). در این میان گردشگری شهری، سریع‌ترین رشد را در بین انواع مختلف گردشگری نمایان ساخته است (دبیر کل سازمان ملل^۳، ۲۰۱۸، ص. ۵). در واقع در شرایط کنونی شهرها و کلان‌شهرها به عنوان یک نهاد جغرافیایی، نقش اصلی را در ارتباط با گردشگری بر عهده دارند (چپلی، عثمانی و سعید^۴، ۲۰۲۰، ص. ۱۹۹)؛ و گردشگری شهری یکی از پویاترین شکل‌های گردشگری است (پاناسیوک^۵، ۲۰۲۰، ص. ۳۴). به عبارت دیگر در حال حاضر عوامل مختلفی از جمله نوآوری در فن‌آوری، رشد سریع اقتصادی، افزایش رقابت بین مقاصد شهری، تغییر الگوی کار و سبک زندگی و همچنین افزایش درآمد برخی اقشار، موجب رشد و تحول سریع گردشگری شهری شده است (آندری و ستیورینی^۶، ۲۰۱۶، ص. ۲۱). از این رو کارشناسان توسعه و برنامه‌ریزان شهر معتقدند که گردشگری می‌تواند منافع اقتصادی مثبتی را برای جوامع شهری به ارمغان آورد (وانگ^۷، ۲۰۱۹، ص. ۲). در واقع با استناد به رویکردهای مختلف توسعه، فضاهای شهری می‌توانند با شیوه‌های مختلف از جمله در بخش گردشگری، در توسعه همه جانبه فضا موثر باشند (جمشیدی، شمس‌الدینی، و جمینی، ۱۴۰۱، ص. ۲۷). در این میان یکی از مهمترین عواملی که می‌تواند در برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری شهری نقش‌آفرینی کند، استفاده از شاخص‌های شکوفایی و مبنای قرار دادن آن‌ها در فعالیت‌های بخش گردشگری می‌باشد.

در شرایط کنونی شکوفایی به عنوان یک مفهوم پیچیده، در رأس بحث‌های سیاسی در سطح جهانی، ملی و محلی قرار دارد (ویلینگهام و هولزمن^۸، ۲۰۱۷، ص. ۱۲). شکوفایی دارای ابعاد مختلفی است (ابوبکر، رامیس و امبرتا^۹، ۲۰۱۹، ص. ۳۱۷)؛ و در واقع، عبارت از داشتن توانایی برنامه‌ریزی و عمل به فرصت‌هایی است که امنیت مادی، شمول اجتماعی و ثبات را فراهم می‌نماید (سازمان شکوفایی جهانی^{۱۰}، ۲۰۱۹، ص. ۲۲). بنابراین شکوفایی جوهر پیشرفت و تحقق توسعه است (مجمع جهانی شهری^{۱۱}، ۲۰۱۲، ص. ۱)؛ و شاخص شکوفایی به دنبال اندازه‌گیری، کاوش و درک آن تا حد ممکن می‌باشد (موسسه لگاتوم^{۱۲}، ۲۰۲۰، ص. ۳۳). در این رابطه یکی از مهمترین شاخص‌هایی که در زمینه شکوفایی وجود دارد، شاخص شکوفایی شهری (CPI)^{۱۳} است؛ که در سال ۲۰۱۲، توسط کمیته اسکان بشر سازمان ملل متحد^{۱۴} با هدف تحقق وضعیتی ورای توسعه پایدار شهری ارائه شده است (کمیته اسکان بشر سازمان ملل^{۱۵}، ۲۰۱۳، ص. ۱۲). در واقع این شاخص امکان تشخیص فرصت‌ها و پتانسیل مداخله در شهرها، در جهت رفاه و شکوفایی بیشتر آن‌ها را برای مسئولین و افراد ذینفع فراهم نموده است (دانش پور، سعیدی رضوانی، و بزرگر، ۱۳۹۷، ص. ۳). در این میان شکوفایی صنعت گردشگری نیز یکی از همسوترین و مهم‌ترین ابزارها برای تحقق شکوفایی شهری به شمار می‌آید (مطیعی لنگرودی، شریفی، و رضائیه‌آزادی، ۱۳۹۲، ص. ۳). از این رو ارائه مدل شکوفایی گردشگری شهری و تبیین شاخص‌های آن بسیار ضروری و فراهم‌کننده زمینه‌ای جهت تحقق توسعه پایدار گردشگری در شهرها می‌باشد.

امروزه گردشگری در کشورهای در حال توسعه بیش از روشی منطقی و سازمان‌یافته، بر اساس خود‌انگیختگی گسترش یافته است (کاستا^{۱۶}، ۲۰۲۰، ص. ۱۹۸). از این رو آسیب‌پذیری مقاصد گردشگری به ویژه کلان‌شهرها، نسبت به ازدحام جمعیت و رشد کنترل نشده افزایش یافته است (راجرسون^{۱۷}، ۲۰۱۶، ص. ۲). این مسئله بدین معنی است که اگر برنامه‌ریزی صحیحی در این زمینه انجام نشود، این صنعت به عنوان فعالیتی زیان‌آور و نامطلوب مطرح خواهد شد (پورا احمد، حسینی، و صفدری مولان، ۱۳۹۵، ص. ۲). به عبارت دیگر با وجود مزایای فراوان گردشگری شهری، امکان افزایش چالش‌هایی مانند تخریب محیط زیست، افزایش ترافیک، از دست دادن تنوع زیستی،

2 UNWTO

3 Secretary-General, U. N

4 Chebli, Othmani & said

5 Panasiuk

6 Andari & Setyorini

7 Wang

8 Willingham & Hulseman

9 Abubakar, Romice & Mbretta

10 Institute for Global Prosperity

11 World Urban Forum 6

12 Legatum Institute

13 City Prosperity Index

14 UN-HABITAT

15 UN-Habitat

16 Costa

17 Rogerson

مسائل امنیتی، مهاجرت‌ها (نرخ بالای جمعیت)، آلودگی، تخریب بناهای تاریخی و تخریب فرهنگ محلی با افزایش گردشگری شهری وجود دارد (دابیدوال، دیندویال و آلام^{۱۸}، ۲۰۱۹، ص. ۱۵۴). در این میان سیاست‌گذاری و اجرای سیاست‌های گردشگری توسط مقامات ذی-صلاح، مستلزم استفاده از ابزارهایی است که رفتار فعالان بازار (به ویژه شرکت‌ها و نهادها) در مقاصد گردشگری و همچنین مشتریان (گردشگران) را به صورت دقیق تحلیل نماید (پاناسیوک^{۱۹}، ۲۰۲۰، ص. ۳۴). بنابراین استفاده از شاخص‌ها برای تصمیم‌گیرندگان، بهترین ابزار تشخیصی جهت شناسایی زمینه‌های مداخله و اعمال سیاست‌ها می‌باشد (بونایوتو، فورنارا، آریسیو، کانسلیری و رحیمی^{۲۰}، ۲۰۱۵، ص. ۲). از این رو در این شرایط ارائه مدل شکوفایی گردشگری شهری می‌تواند بسیار با اهمیت و کاربردی باشد.

در گذشته سازمان ملل متحد و بانک جهانی هنگام تهیه شاخص‌های ترکیبی، بر روی سطح ملی متمرکز بوده‌اند. اما در حال حاضر دستور کار ساماندهی فضایی بخش‌های مختلف به سطح شهری منتقل شده است. این مسئله اهمیت اتخاذ رویکردهای محلی و متناسب با وضعیت رشد و توسعه و چالش‌های هر مکان را نشان می‌دهد. در واقع امروزه این مفهوم که چالش‌های جهانی باید با پاسخ‌های محلی روبرو شوند، بستری وسیع در مطالعات و پژوهش‌های بخش‌های مختلف فراهم نموده است. در این رابطه از مشکلات موجود در جمع‌آوری و ارائه داده‌ها برای شهرها در مراحل مختلف توسعه با شرایط اقتصادی-اجتماعی و سیاسی بسیار متفاوت نمی‌توان چشم پوشید؛ چرا که حتی در کشورهایی با سیستم‌های نظارتی بسیار قوی و روش جمع‌آوری داده‌های کارآمد مانند آمریکا و انگلستان نیز تهیه یک مجموعه داده‌های منسجم و قابل اعتماد برای مناطق شهری دشوار است. در رابطه با صنعت گردشگری و به ویژه در کشورهای در حال توسعه با وضعیتی به مراتب متغیر و آشفته‌تر و همچنین سیستم‌های جمع‌آوری داده ضعیف‌تر، چالش‌های عدم وجود ابزارهای کارآمد جمع‌آوری داده-ها و سنجش وضعیت حتی بیشتر نمایان خواهد بود. از این رو پرداختن به مبحث ارائه شاخص‌های کارآمد و قابل اعتماد در بخش گردشگری شهری بسیار حائز اهمیت می‌باشد.

شکوفایی صنعت گردشگری در کلان‌شهرها، مستلزم چهارچوبی کارآمد به منظور سنجش، برنامه‌ریزی صحیح و نظارت بر این بخش می‌باشد؛ و فقدان این چهارچوب، آسیب و زیان‌های جبران‌ناپذیری در پی خواهد داشت. در اینجا این سوال مطرح است که کدام شاخص‌ها می‌توانند نشان‌دهنده وضعیت شکوفایی بخش گردشگری در شهرها باشند. در این راستا شاخص شکوفایی گردشگری شهری می‌تواند به عنوان یک ابزار کارآمد جهت دستیابی به درک روشن از وضعیت شکوفایی بخش گردشگری و شناسایی مهمترین عوامل تأثیرگذار بر آن و همچنین تدوین راهبردهای هماهنگ شده و عملیاتی جهت شکوفایی این بخش، که با شرایط و الزامات کلان‌شهرهای گردشگری پذیر در سال‌های آینده منطبق باشد کاربرد داشته باشد. از این رو بدیهی است که ارائه مدل شکوفایی گردشگری شهری و استفاده از آن برای کلان‌شهرهای گردشگری پذیر بسیار حائز اهمیت خواهد بود. بنابراین در پژوهش حاضر به ارائه مدل شکوفایی گردشگری شهری و تبیین شاخص‌های آن پرداخته شده است.

پیشینه پژوهش

پروژه اسکان بشر ملل متحد (۲۰۱۳) در گزارش خود با ارائه شاخص شکوفایی شهری، از ایده شهرهای مردم محور پشتیبانی می‌نماید. در این گزارش مفاهیم شکوفایی شهری، گرایش‌های شهری و منطقه‌ای و همچنین تغییر شهری در کشورهای توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته مطرح می‌گردد. همچنین رابطه شکوفایی شهری و برنامه‌ریزی شهری و بهبود وضعیت مقررات و نهادهای مرتبط جهت تحقق شکوفایی شهری ارائه شده است. ساساکی^{۲۱} (۲۰۱۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که رشد اقتصادی محض به طور چشمگیری در جنبه‌های منتخب شکوفایی مؤثر نیست و در جهت رسیدن به شکوفایی شهری، توجه صرف به رشد اقتصادی شهرها اشتباهی بزرگ محسوب می‌شود. از این رو دیدگاه‌های جدید به طور قابل توجهی بر توسعه منابع انسانی شهرها تاکید می‌ورزند. استد^{۲۲} (۲۰۱۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که بین شکوفایی شهری و نوع حاکمیت شهرها، وضعیت شاخص‌های امید به زندگی و نوآوری ناحیه‌ای رابطه معنی-دار وجود دارد. الشمندی^{۲۳} (۲۰۱۷) در پژوهش خود ابراز می‌دارد که شاخص‌های کیفیت زندگی (QLI)^{۲۴} به عنوان بخشی از طرح شکوفایی شهری کمیته اسکان بشر ملل متحد (CPI)، در بهبود برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها و جوامع شهری نقش بسزایی دارند.

18 Dabeedooal, Dindoyal & Allam

19 Panasiuk

20 Bonaiuto, Fornara, Ariccio, Cancellieri & Rahimi

21 Sasaki

22 Stead

23 Alshamdy

24 Quality of life Index

سخنور و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق خود در می‌یابند که بین هزینه‌های گردشگری و شکوفایی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج این پژوهش آموزش، ایمنی - امنیت و بهداشت مهمترین عواملی هستند که بر هزینه‌های گردشگری کشور مبدأ تأثیرگذار هستند. وزارت امور شهری و روستایی عربستان سعودی^{۲۵} (۲۰۱۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که در مناطق شهری استفاده از فرصت‌های بالقوه جهت افزایش بهره‌وری، توسعه زیرساخت‌ها، عدالت و شمول اجتماعی، پایداری محیط‌زیست و حاکمیت قوانین شهری و نهایتاً نیل به شکوفایی شهری ضرورت دارد. نتایج پژوهش ابوبکر و همکاران (۲۰۱۹) نشان دهنده این است که وضعیت محله‌های فقیرنشین از نظر شکوفایی پیچیده و متغیر است. ایشان عقیده دارند که تنها راه مقابله با این وضعیت، تفکیک آن‌ها به واحدهای کوچک و قابل کنترل و همچنین پیوند عملیاتی مداخلات به گونه‌ای مؤثر و کارآمد و بر اساس الگوهای شکوفایی شهری می‌باشد.

سازمان شکوفایی جهانی (۲۰۱۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که شهرهای شکوفا به طور خودکار شهروندان شکوفا ایجاد نمی‌کنند. به بیان دیگر، سطح نابرابری شهری در انگلستان و سراسر جهان موجب توجه به مکانیسم‌هایی توزیع برخورداری و شکوفایی در شهرها شده است. در این زمینه شکوفایی شهری در حال تبدیل شدن به یک برنامه مهم برای لندن و شهرهای دیگر انگلستان و همچنین در مقیاس جهانی است. ابوبکر و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود در می‌یابند که از طریق فرآیندهای مناسب ساخت مکان، ایجاد فضاهای سازگار، افزایش انسجام اجتماعی و ایجاد احساس تعلق به مکان می‌توان عدم تعادل‌ها را اصلاح نمود و شکوفایی را میسر ساخت. مور و وودکرافت^{۲۶} (۲۰۱۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که محور قرار دادن ساکنان محلی و شهروندان، با انعکاس مسائل با ارزش و نگرانی افراد و جوامع در شرق لندن زمینه را برای توسعه معیارهای شکوفایی فراهم می‌نماید. نتایج پژوهش مؤسسه لگاتوم (۲۰۲۰) نشان-دهنده این است که در شرایطی که Covid-19 بر تمام بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و غیره تسلط یافته است؛ استفاده از شاخص شکوفایی شهری در زمینه شناسایی موارد با اهمیت و اتخاذ تصمیماتی که شکوفایی را برای شهروندان به ارمغان می‌آورد، برای رهبران کشورهای مختلف بسیار سودمند خواهد بود. جیمینی و دهقانی (۲۰۲۲) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که از میان ۱۷ عامل مؤثر بر تاب‌آوری گردشگری، پنج عامل حمایت مالی دولت، سرمایه مالی، تجهیزات بهداشتی، تأسیسات زیربنایی و کنترل بیماری‌ها مؤثرترین عوامل کلیدی و تأثیرگذار بر تاب‌آوری هستند. لاول و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که سه برنامه کلیدی و مرتبط با یکدیگر از قبیل ریشه‌کن کردن فقر شدید، ارتقای شکوفایی و ایجاد انعطاف‌پذیری، با هم شرایط و فرصت‌هایی را در رابطه با اهداف توسعه پایدار و عدالت شهری آشکار می‌کنند. دویگنان و پاپالپور (۲۰۲۳) در مقاله خود به این نتیجه رسیده‌اند که شهرهای المپیک به طور فزاینده‌ای از اصول گردشگری شهری جدید^{۲۷} (NUT) به عنوان بخشی از اهداف توسعه استراتژیک گردشگری میزبان استفاده می‌کنند. به منظور انجام این کار، دولت‌ها و سازمان‌دهندگان رویدادها به دنبال درگیر کردن بازدیدکنندگان با زندگی شهری، فرهنگی و روزمره محلی هستند. ایوارس بایدال و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که شاخص‌ها ابزاری اساسی برای مقاصد گردشگری، در زمینه پیشرفت آن‌ها در مسیر توسعه گردشگری پایدارتر هستند. با این حال، فقدان پیشرفت واقعی و تغییرات سریع فناوری، مسئولان را ملزم به تجدید نظر در سیستم شاخص‌های موجود می‌کند.

ملکی و مدانلو جویباری (۱۳۹۵) در کتاب خود به معرفی شاخص شکوفایی شهری و ارائه سیاست‌های شکوفایی شهرها پرداخته‌اند. محتشمی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که ارائه عادلانه فرصت‌ها به همراه وجود مؤسسات کارآمد از جمله عوامل مثبت و تأثیرگذار و از سوی دیگر حاکمیت ضعیف، وجود فساد و مؤسسات ناکارآمد از جمله موانع مهم شکوفایی شهری در کشورهای جهان سوم منطقه جنوب غربی آسیا می‌باشند. نتایج پژوهش محمدیازاده و شمس‌الهی (۱۳۹۵) نشان دهنده این است که بهبود وضعیت فضاهای عمومی در شهرها می‌تواند موجب ارتقای وضعیت اقتصادی، آموزشی، سلامت شهروندان، باز زنده‌سازی هویت‌های محلی و نهایتاً شکوفایی شهری گردد. احدنژاد و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود بر ناپایداری کلان‌شهر تبریز تأکید دارند. ایشان در این پژوهش ۱۵ متغیر اصلی که در آینده شکوفایی شهری کلان‌شهر تبریز تأثیرگذار هستند را معرفی نموده‌اند.

وجه تمایز این پژوهش از سایر پژوهش‌های انجام شده این است که در پژوهش‌های پیشین تنها به مسئله شکوفایی و شکوفایی شهری پرداخته شده است؛ و برای اولین بار در پژوهش حاضر به شکوفایی گردشگری شهری توجه شده است و مدل شکوفایی گردشگری شهری معرفی و شاخص‌های آن تبیین گردیده است. از سوی دیگر در زمینه شکوفایی، تجمیع متغیرهای مربوط به شاخص‌های روابط و مدیریت، ذیل بُعد نهادی می‌باشد برای اولین بار در این پژوهش صورت گرفته است.

25 Ministry of municipal and rural affairs, Saudi Arabia

26 Moore & woodcraft

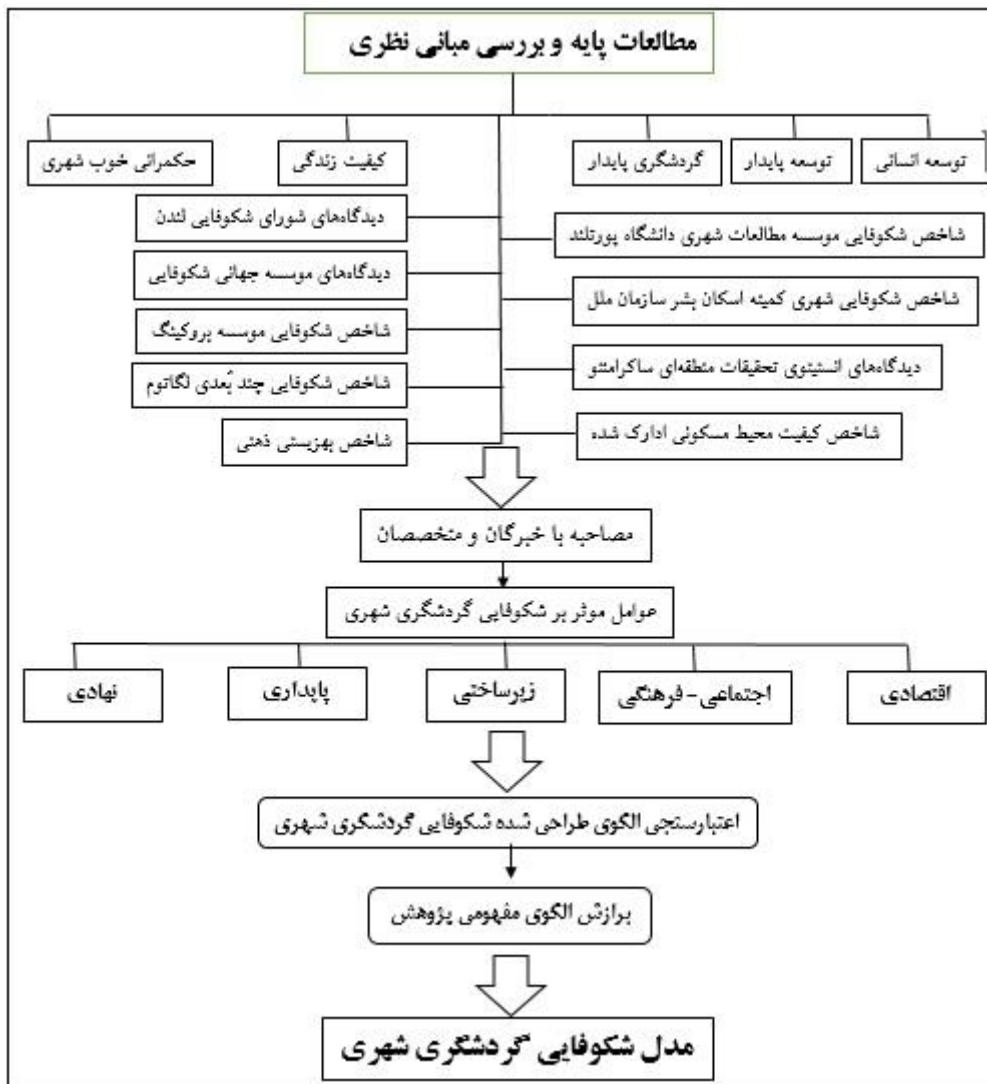
27 New Urban Tourism

روش پژوهش

نوع پژوهش حاضر کاربردی- توسعه‌ای و اکتشافی می‌باشد و روش بررسی آن توصیفی- تحلیلی است. این پژوهش از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات در حوزه مطالعات کتابخانه‌ای- میدانی قرار دارد و رویکرد حاکم بر آن از نظر ماهیت، تحلیل نظری می‌باشد. بنابراین با توجه به آن در مراحل مختلف، ترکیبی از روش‌های توصیفی- تحلیلی و پیمایشی مورد استفاده قرار گرفته است. از سوی دیگر روش تحقیق پژوهش حاضر را می‌توان به دو بخش کیفی و کمی تقسیم نمود که به توضیح هر بخش پرداخته می‌شود.

در بخش کیفی، ابتدا ادبیات نظری در حوزه گردشگری پایدار، شکوفایی شهری، توسعه پایدار، حکمرانی خوب شهری، کیفیت زندگی و توسعه انسانی با دیدگاهی ساختاری و سیستماتیک مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع در این مرحله محتوای بیش از ۷۰ کتاب، مقاله و گزارش معتبر علمی و همچنین مهمترین شاخص‌های مرتبط با مباحث شکوفایی، پایداری و گردشگری مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین در این مرحله مهمترین عوامل موثر بر شکوفایی گردشگری شهری از روش تحلیل محتوا حاصل گردید. در مرحله بعد با استفاده از روش مصاحبه و بهره‌گیری از نظرات ۳۰ تن از متخصصین و کارشناسان حوزه برنامه‌ریزی و مدیریت شهری و گردشگری (که از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند)، با لحاظ کردن یافته‌های مرحله اول پژوهش و اخذ نظرات متخصصین، یک جمع‌بندی از عوامل موثر بر شکوفایی گردشگری شهری حاصل گردید. نهایتاً بر اساس نتایج حاصل شده از این مرحله، مؤلفه‌های تأثیرگذار در شکوفایی گردشگری شهری در ابعاد پنج‌گانه (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیرساختی، پایداری و نهادی) استخراج گردید.

بخش کمی مرحله دوم این پژوهش را تشکیل داده است. در این مرحله از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری بر اساس کمترین مربعات جزئی ۲۸ در راستای اعتبارسنجی الگوی طراحی شده شکوفایی گردشگری شهری استفاده شده است؛ که به منظور تکوین نظریات در مطالعات اکتشافی نسبت به رویکرد کواریانس محور ۲۹ کاربرد بیشتری دارد. جامعه آماری این بخش از پژوهش را نخبگان، متخصصان و کارشناسان مدیریت شهری و گردشگری تشکیل می‌دهند. جمع‌آوری داده‌ها با روش نمونه‌گیری هدفمند، از نوع گلوله برفی (Snowball)، که در واقع یک روش غیرتصادفی است انجام شده و اجرای آن تا اشیاع نظری ادامه یافت. در این مرحله از پژوهش از نظرات ۱۵۴ نفر به عنوان نمونه آماری استفاده شده است. در پژوهش حاضر علاوه بر استفاده از نرم‌افزار Spss، به کمک نرم‌افزار Smart-PLS3 از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم به منظور اعتبارسنجی الگوی طراحی شده استفاده گردید. مدل تحلیلی پژوهش حاضر در شکل شماره ۱ ارائه شده است.

شکل (۱). مدل تحلیلی پژوهش (نگارندگان، ۱۴۰۲).

مبانی نظری پژوهش

شکوفایی شهری

در شرایط کنونی، جستجوی شکوفایی یکی از اهداف اصلی شهرها می‌باشد. به طور کلی یک شهر شکوفای مکانی است که حق زندگی در آن را با تمام مزایایی که به آن تعلق می‌گیرد اعطا می‌کند. به گفته کمیته اسکان بشر سازمان ملل (۲۰۱۶)، شهر شکوفای مکانی است که برای رفع نیازهای اساسی انسان‌ها، در آنجا خدمات عمومی ضروری ارائه می‌گردد و فرصت‌ها و شرایط شکوفایی در آن فراهم است (سروین، سروین، ولازکوز و پاچکو، ۲۰۱۹، ص. ۲). در واقع شهر شکوفای از ادغام شش شاخص مهم ایجاد می‌شود که عبارت‌اند از: بهره‌وری، توسعه زیرساخت‌ها، کیفیت زندگی، مساوات و عدالت اجتماعی، پایداری زیست‌محیطی، نظارت و قانون که هر کدام زیرشاخص‌هایی را در بر می‌گیرند. بر اساس این رویکرد، شکوفایی بر موفقیت، ثروت، رونق، خوشبختی، اعتماد به نفس در آینده و ایجاد فرصت‌های برابر برای همه دلالت دارد. شکوفایی شهری رویکردی است که ترکیبی از رویکردهای (توانمندسازی، مشارکت، حکمرانی خوب شهری، توسعه پایدار، رقابتی نمودن شهرها، برنامه‌ریزی استراتژیک و غیره) را در خود دارد. به عبارت دیگر موضوع شکوفایی شهری برآیندی از حرکت به سمت توسعه پایدار شهری است که سازمان ملل آن را برای ایجاد یک ساختار یکپارچه جهت ارزیابی وضعیت شهرهای جهان و تجزیه و تحلیل و یافتن مشکلات و معرفی اولویت‌های ضروری، بر اساس یک چهارچوب علمی مطرح می‌نماید (کمیته اسکان بشر سازمان ملل متحد، ۲۰۱۲، ص. ۱۱).

از سوی دیگر مفهوم شکوفایی شهری به منظور از بین بردن اشکال ناکارآمد و ناپایدار عملکردهای شهر در قرن گذشته مطرح شده است (وانگ، ۲۰۱۵، ص. ۲). در این میان شاخص شکوفایی شهری مدعی ایجاد سرزندگی و پویایی در شهرها است و بنابراین اهمیت آن برای عصر جدید «عصر جهان شهری» به منظور ایجاد یک مرکز خوب و مردم محور (برخلاف عملکردهای ناکارآمد و ناپایدار شهر در عصر قبل)، غیر قابل چشم پوشی است (ویجایا^{۳۱}، ۲۰۱۹، ص. ۱۱۰). در یک نمای کلی یک شهر شکوفا با توسعه سیاست‌های اقتصادی و اصلاحات مؤثر با استفاده از خلاقیت، نوآوری، تحقیق و توسعه علم و فناوری، زمینه رشد اقتصادی و تأمین مشاغل مناسب و فرصت‌های برابر برای همه شهروندان را فراهم می‌نماید. به عبارت دیگر شهر شکوفا شهری است که بدون در نظر گرفتن نژاد، قومیت، جنسیت، مذهب و یا وضعیت اقتصادی- اجتماعی، شرایط دسترسی به مسکن و خدمات اساسی، امکانات اجتماعی، کالاهای عمومی و شرایط مناسب محیطی را برای کلیه شهروندان فراهم نماید.

گردشگری شهری

امروزه شهرها به عنوان یکی از پررونق‌ترین مقاصد گردشگری، گردشگران زیادی را در خود جای می‌دهند؛ و به طور کلی از نظر ورود گردشگر و تأثیر آن بر تولید ناخالص داخلی، بزرگترین مقاصد گردشگری جهان محسوب می‌شوند (پاناسیوک، ۲۰۲۰، ص. ۳۳). گردشگری شهری یکی از متداول‌ترین اشکال گردشگری است که امروزه انگیزه‌های زیادی برای انجام آن وجود دارد. در واقع گردشگری شهری به عنوان «مجموعه‌ای از منابع یا فعالیت‌های گردشگری واقع در شهرها و شهرک‌ها و ارائه شده به بازدیدکنندگان از جای دیگر» تعریف می‌شود و در رابطه با پویایی شهری است. این نوع از گردشگری دیدگاه‌های مختلف ادغام و تعامل، از جمله خطوط اقتصادی و فرهنگی شهرها و همچنین چشم‌اندازهای اجتماعی، زیست محیطی و سیاسی را شامل می‌گردد (سوگیموتو^{۳۲}، ۲۰۱۹، ص. ۲). بنابراین گردشگری شهری به عنوان یک پروژه استراتژیک در حال رشد در نظر گرفته می‌شود (آندرونیکیانو^{۳۳}، ۲۰۱۹، ص. ۳۴).

گردشگری شهری که غالباً از آن به عنوان کلان‌شهر نیز تعبیر می‌شود، شامل مقاصدی است که ترافیک گردشگران به آنجا هدایت می‌شود. این به معنای یک منطقه شهری یا به طور گسترده‌تر، یک کلان‌شهر، با زیرساخت‌های گسترده شهری از جمله حمل و نقل، اقامت (محل اقامت و پذیرایی)، فرهنگی، ورزشی و تفریحی، سرگرمی، تجاری، عمومی و سایر خدمات در خدمت نیازهای گردشگران و ساکنان شهرها است (سرافین، شیران و پیلاتو^{۳۴}، ۲۰۱۸، ص. ۳۷۵). به عبارت دیگر گردشگری شهری بیشتر در قلب شهرها اتفاق می‌افتد و بازدیدکنندگان و ساکنان را به استفاده مشترک از خدمات و امکانات و همچنین شرکت در رویدادهای فرهنگی سوق می‌دهد. در واقع، در این شرایط بسیاری از تجربه‌های گردشگری در فضای عمومی اعم از بازارها، بناهای تاریخی، موزه‌ها، باغ‌ها، حمل و نقل و غیره آشکار می‌گردد (آشوورث و پیچ^{۳۵}، ۲۰۱۱، ص. ۲). بنابراین، هدف شهرها توسعه این فعالیت سودآور است که نتیجه آن ظهور مقصدهای جدید و افزایش رقابت بین شهرها می‌باشد (چبلی، عثمانی و سعید، ۲۰۲۰، ص. ۷۶).

شکوفایی گردشگری شهری^{۳۶}

در شرایط کنونی، به دست آوردن دید کلی در رابطه با بخش گردشگری و تشخیص محدودیت‌های آن، پیش شرط انجام هرگونه برنامه-ریزی و اعمال تغییرات در این بخش می‌باشد. این در حالی است که برخی آمارها تنها می‌توانند نشانگر جهت حرکت در زمینه سیاست‌های کلی باشند. با این وجود اقدامات تحول‌آفرین در زمینه شکوفایی بخش گردشگری، نیازمند مداخلات در مقیاس محلی تر می‌باشد. بنابراین استفاده از شاخص‌ها به عنوان ابزارهایی استاندارد با امکان مقایسه در طول زمان، مناطق مختلف جغرافیایی و برنامه‌ها، می‌تواند بسیار سودمند باشد. از این رو کمیته اسکان بشر سازمان ملل متحد همواره نسبت به توسعه شاخص‌های جامع‌تر و جدید تأکید داشته است. در پژوهش حاضر بر اساس مهمترین عوامل تأثیرگذار بر تحول گردشگری شهری، مجموعه‌ای از شاخص‌ها شناسایی شده که به عنوان مدل شکوفایی گردشگری شهری ارائه گردیده است.

در واقع مدل شکوفایی گردشگری شهری از بررسی و تحلیل شاخص‌های توسعه انسانی، توسعه پایدار، گردشگری پایدار، کیفیت زندگی، حکمرانی خوب شهری، شاخص شکوفایی شهری کمیته اسکان بشر سازمان ملل متحد^{۳۷} و دیگر شاخص‌های شکوفایی از قبیل

31 Wijaya

32 Sugimoto

33 Androniceanu

34 Seraphin, Sheeran & Pilato

35 Ashworth & Page

36 Urban Tourism Prosperity Index

37 UN-Habitat prosperity Index

شاخص بهزیستی ذهنی ۳۸، شاخص کیفیت محیط مسکونی ادراک شده ۳۹ (PREQIs)، شاخص شکوفایی چند بعدی لگاتوم ۴۰، شاخص شکوفایی موسسه مطالعات شهری دانشگاه ایالتی پورتلند ۴۱ (IMS)، شاخص شکوفایی موسسه بروکینگ ۴۲ و دیدگاه‌های شورای شکوفایی لندن ۴۳، انستیتوی تحقیقات منطقه‌ای ساکرامنتو ۴۴ (SRRI) و همچنین موسسه شکوفایی جهانی ۴۵ (IGP) در رابطه با شکوفایی حاصل شده است.

بر اساس این رویکرد، شکوفایی گردشگری شهری بر موفقیت، پایداری، هدفمند بودن، آینده‌نگری، عدالت محوری و اعتماد به نفس در آینده بخش گردشگری دلالت دارد. به طور کلی شاخص شکوفایی گردشگری شهری، امکان کنترل عملکردهای مدیریتی، به ویژه ارزیابی و سیاست‌گذاری استراتژیک را برای مدیران بخش گردشگری فراهم می‌نماید. مهمتر از همه، این شاخص فرصتی برای سنجش تأثیر اعمال سیاست‌های توسعه گردشگری بر وضعیت کلی گردشگری شهری را ایجاد می‌کند. به طور کلی شاخص شکوفایی گردشگری شهری از یک سو به صورت استراتژیک به عنوان ابزاری مؤثر در برنامه‌ریزی و اقدام نهادهای مرتبط با گردشگری شهری کاربرد دارد؛ و از سوی دیگر، نهادهای مرتبط با بخش گردشگری را قادر می‌سازد تا با نظارت دقیق، نقاط ضعف و محدودیت‌هایی که موجب عدم تحقق شکوفایی بخش گردشگری می‌شود را شناسایی نموده و نهایتاً به ارائه راهکارهایی مؤثر به منظور حل مشکلات این بخش به صورت بنیادین بپردازند.

بحث و یافته‌های پژوهش

شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری

در پژوهش حاضر به منظور شناسایی متغیرهای تأثیرگذار بر شکوفایی گردشگری شهری، پس از تحلیل محتوای پژوهش‌های انجام شده در این زمینه و همچنین بررسی و کنکاش ابعاد مختلف شاخص‌های مرتبط با پژوهش از قبیل شاخص شکوفایی چند بعدی، شاخص بهزیستی ذهنی، شاخص شکوفایی موسسه بروکینگ، شاخص کیفیت محیط مسکونی ادراک شده، شاخص شکوفایی موسسه مطالعات شهری دانشگاه ایالتی پورتلند و غیره از روش مصاحبه استفاده گردید. روش‌های کیفی غالباً به منظور کشف ایده‌های قابل اطمینان و نوآورانه و همچنین تدارک دیدن اطلاعات مناسب در مورد آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. لذا در این رابطه ۳۰ نفر از متخصصین و خبرگان از بین اساتید دانشگاه، دانشجویان مقطع دکتری، محققین، شاغلین و مدیران بخش‌های خصوصی و دولتی مرتبط با حوزه شکوفایی، مدیریت و توسعه شهری و گردشگری از طریق روش نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شده و مورد مصاحبه قرار گرفتند. با توجه به مشکلات جمع‌آوری داده‌ها، از استفاده از نمونه بزرگتر خودداری گردید.

نتایج بخش کیفی پژوهش که بعد از پایش و تحلیل پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان حاصل گردید، بیانگر این است که ۷۶/۶ درصد خبرگان و متخصصین (۲۳ نفر) معتقد بوده‌اند که شاخص اشتغال و متغیرهای آن می‌تواند یکی از شاخص‌های بعد اقتصادی تشکیل دهنده شاخص شکوفایی گردشگری شهری باشد. ۷۰ درصد پاسخگویان (۲۱ نفر) در رابطه با تجمع اقتصادی و متغیرهای آن و ۸۳/۳ درصد نیز در رابطه با رشد اقتصادی و متغیرهای آن اتفاق نظر داشته‌اند. در رابطه با بعد اجتماعی - فرهنگی ۷۳/۳ درصد پاسخگویان به شاخص ایمنی و امنیت، ۷۶/۶ درصد به شاخص رضایت اجتماعی ۷۰ درصد نیز به شاخص عدالت محوری اولویت داده‌اند. در رابطه با بعد زیرساختی ۸۳/۳ درصد به شاخص تکنولوژی، ۸۶/۶ درصد به شاخص جاذبه‌ها و ۹۳/۳ درصد در رابطه با شاخص خدماتی - فرهنگی اتفاق نظر داشته‌اند. همچنین بر اساس نظر ۷۶/۶ درصد خبرگان و متخصصین در بعد پایداری، شاخص زیست‌محیطی مورد توجه قرار گرفته است؛ از سوی دیگر ۸۰ درصد پاسخگویان نیز در رابطه با شاخص پایداری شهری و متغیرهای آن هم عقیده بوده‌اند. نهایتاً در بعد نهادی ۸۶/۶ درصد خبرگان و متخصصین شاخص روابط و ۹۰ درصد ایشان، شاخص مدیریت را اولویت قرار داده‌اند.

جدول (۱). نتایج مصاحبه با خبرگان و متخصصین (نگارندگان، ۱۴۰۲)

شاخص	فراوانی (تکرار شاخص در مصاحبه‌ها)	درصد
اشتغال	۲۳	۷۶/۶

38 subjective well-being indicators

39 Perceived Residential Environment Quality Indicators

40 The multidimensional Legatum Prosperity index

41 the Portland State University Institute of Metropolitan Studies Index

42 Brookings Institution Index

43 The London Prosperity Board

44 The Sacramento Regional Research Institute

45 The Institute for Global Prosperity

۷۰	۲۱	تجمع اقتصادی
۸۳/۳	۲۵	رشد اقتصادی
۷۳/۳	۲۲	ایمنی و امنیت
۷۶/۶	۲۳	رضایت اجتماعی
۷۰	۲۱	عدالت محوری
۸۳/۳	۲۵	تکنولوژی
۸۶/۶	۲۶	جاذبه‌ها
۹۳/۳	۲۸	خدماتی - فرهنگی
۷۶/۶	۲۳	زیست محیطی
۸۰	۲۴	پایداری شهری
۸۶/۶	۲۶	روابط
۹۰	۲۷	مدیریت
۱۰۰	۳۰	مجموع

براساس نتایج به دست آمده از کنکاش ابعاد، شاخص‌ها و متغیرهای مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری در مرحله مصاحبه و سنجش نظرات متخصصین و خبرگان و همچنین با محور قرار دادن یافته‌های بخش اول (بررسی مبانی نظری پژوهش) که شامل بیش از ۷۰ مقاله، کتاب و گزارش معتبر و قابل استناد بوده است و برخی از مهمترین آن‌ها در جدول ۲ ارائه شده‌اند، در نهایت ۵۳ متغیر در قالب ابعاد پنج‌گانه (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیرساختی، پایداری و نهادی) به عنوان متغیرهای مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری شناسایی گردید.

جدول (۲). عوامل مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری (نگارندگان، ۱۴۰۲)

ابعاد	شاخص	متغیرها	منابع
اقتصادی	اشتغال	تعداد کارکنان شاغل در بخش گردشگری؛ اشتغال غیررسمی؛ کارآفرینی.	(Panasiuk, 2020) (UNWTO, 2012; UNWTO, 2014; UNWTO, 2015; UNWTO, 2016; UNWTO, 2017; UNWTO, 2018)
	تجمع اقتصادی	تراکم اقتصادی (تولید بخش گردشگری شهر تقسیم بر مساحت)؛ تخصیص نمودن اقتصاد (نسبت اشتغال در بخش گردشگری بر کل اشتغال شهر)؛ منابع مالی (سرمایه‌گذاری داخلی بخش خصوصی و دولتی)؛ سرمایه‌گذاری خارجی؛ ارزش صادرات بخش گردشگری.	(IGP, 2019) (Sokhanvar et al, 2018) (Bate, 2009) (Willingham & Hulseman, 2017)
	رشد اقتصادی	متوسط درآمد خانوارهای شاغل در بخش گردشگری؛ تعداد گردشگران ورودی؛ ارزش افزوده؛ درآمد صنایع مرتبط.	(Kurecic & Kokotovic, 2017) (Scheyvens, 1999) (Dodds et al, 2016)
اجتماعی - فرهنگی	ایمنی و امنیت	مراکز ایمنی و امنیتی؛ احساس امنیت گردشگران؛ بیمه گردشگران؛ نرخ سرقت؛ نرخ قتل؛ میزان جرایم علیه گردشگران.	(Hacker & Loewentheil, 2020) (Farsari, 2012) (Tanguay et al, 2012)
	رضایت اجتماعی	رضایت شهروندان؛ رضایت گردشگران.	(Ashour et al, 2015) (GSTC, 2013) (Choi & Turk, 2011)
	عدالت محوری	اشتغال زنان در بخش گردشگری؛ زنان در مدیریت گردشگری؛ توزیع خدمات گردشگری؛ توزیع درآمدهای بخش گردشگری؛ عدالت فضایی در کارآفرینی و اشتغال؛ عدالت فضایی در توزیع جاذبه‌ها.	(Abubakar et al, 2019) (Day & Romanchek, 2020) (Hajra & Ghosh, 2014)
زیرساختی	تکنولوژی	استفاده از شبکه ICT.	(Wijaya, 2019) (Legatum Institute, 2020) (Wang et al, 2020) (Nyerere et al, 2020)
	جاذبه‌ها	جاذبه‌های میراثی؛ جاذبه‌های جدید؛ جاذبه‌های طبیعی و اکوتوریسم.	(Chebli et al, 2020) (Servín et al, 2019)

(Boivin & Tanguay, 2019) (Shabrina et al, 2020) (Adamo et al, 2018)	خدمات اقامتی؛ فرهنگی؛ تجاری؛ غذایی؛ تفریحی؛ بهداشتی - درمانی؛ حمل و نقل.	خدماتی - فرهنگی	
(Silva, 2015) (WUF6, 2012) (Dangi & Jamal, 2016) (Schianetz & Kavanagh, 2008)	میزان آلودگی‌ها (هوا، آب، صوتی و...); مدیریت پسماند؛ دسترسی به فضای باز؛ پارک‌ها و فضای سبز؛ استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در بخش گردشگری.	زیست محیطی	پایداری
(Musavengane et al, 2020) (Musa et al, 2019)	تراکم جمعیت؛ تنوع کاربری زمین؛ تعداد خانوارهای زاغه‌نشین.	پایداری شهری	
(McLoughlin & Hanrahan, 2017) (Coldwell, 2015) (Lak et al, 2019)	روابط خارجی (سیاسی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و ..)؛ روابط بین سازمانی (سازمان‌های دولتی و خصوصی در سطوح مختلف).	روابط	نهادی
(Fritz & Koch, 2016) (Stead, 2015) (Legatum Institute, 2020) (Aina et al, 2019) (Biswas et al, 2019)	مدیریت منابع (مادی و غیرمادی)؛ مدیریت قوانین (فراگیری، کارآمدی، به روز بودن و ..)؛ نظارت بر عملکرد سازمان‌ها و نهادها؛ برنامه‌ریزی و مدیریت برنامه‌ها؛ خلاقیت.	مدیریت	

همان‌گونه که در جدول فوق می‌توان ملاحظه نمود شاخص‌های اشتغال، تجمع اقتصادی و رشد اقتصادی، زیر مجموعه بُعد اقتصادی قرار گرفته‌اند. این امر بدان معناست که سنجش متغیرهای مربوط به هر یک از این شاخص‌ها به منظور کسب دیدگاهی واضح از وضعیت شکوفایی اقتصادی بخش گردشگری شهری ضروری می‌باشد. از سوی دیگر به منظور ارزیابی میزان شکوفایی اجتماعی- فرهنگی بخش گردشگری، سنجش متغیرهای مربوط به شاخص‌های ایمنی و امنیت، رضایت اجتماعی و عدالت محوری ضرورت دارد. در همین راستا با سنجش متغیرهای شاخص‌هایی از قبیل تکنولوژی، جاذبه‌ها و خدماتی- فرهنگی، می‌توان از وضعیت شکوفایی زیرساختی بخش گردشگری مطلع گردید. همچنین شاخص‌های بُعد پایداری به دو بخش زیست محیطی و پایداری شهری تقسیم می‌شوند؛ که سنجش متغیرهای آن‌ها بیانگر وضعیت پایداری بخش گردشگری شهری خواهد بود. نکته قابل توجه این است که همان‌گونه که در شاخص شکوفایی شهری ارائه شده توسط کمیته اسکان بشر سازمان ملل متحد، بعد پایداری در کنار دیگر ابعاد به صورت مجزا ارائه شده است؛ در شاخص شکوفایی گردشگری شهری ارائه شده در پژوهش حاضر نیز پایداری به موازات ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیرساختی و نهادی به عنوان یکی از ابعاد ارائه شده است. نهایتاً ارزیابی متغیرهای مربوط به شاخص‌های روابط و مدیریت، نشان دهنده وضعیت شکوفایی بُعد نهادی بخش گردشگری شهری خواهد بود.

اعتبارسنجی الگوی طراحی شده شکوفایی گردشگری شهری

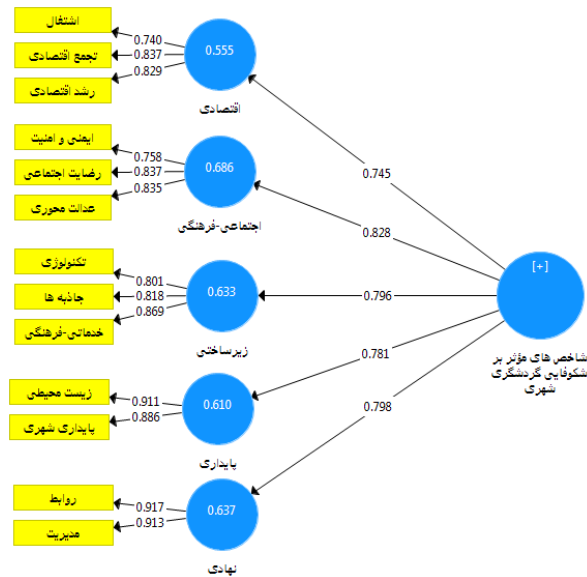
جهت اعتبارسنجی الگوی طراحی شده شکوفایی گردشگری شهری از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری بر اساس کمترین مربعات جزئی^۱ استفاده گردید؛ که به منظور تکوین نظریات در مطالعات اکتشافی کاربرد بهتری نسبت به رویکرد کواریانس محور^۲ دارد (هیر و همکاران، ۲۰۱۹: ۹). در پژوهش حاضر با توجه به این که مدل «شکوفایی گردشگری شهری» از نوع تحقیقات اکتشافی به منظور توسعه تئوری^۳ می‌باشد، بنابراین از رویکرد کمترین مربعات جزئی استفاده شده است. جهت مشخص کردن این که آیا شاخص‌های «اقتصادی»، «اجتماعی- فرهنگی»، «زیرساختی»، «پایداری»، و «نهادی» می‌توانند به عنوان مؤلفه‌های تأثیرگذار بر شکوفایی گردشگری شهری مورد استفاده قرار گیرند؛ و همچنین این که آیا سؤال‌های طراحی شده برای هر شاخص از اعتبار لازم برخوردار هستند، مدل اندازه‌گیری شکوفایی گردشگری شهری مورد آزمون قرار گرفته است. در این راستا با استفاده از نرم‌افزار Smart-PLS3، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم به منظور اعتبارسنجی الگوی طراحی شده استفاده گردیده است.

شکل ۲ بیانگر نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم جهت اعتبارسنجی و تأیید روایی سازه الگوی مفهومی پژوهش می‌باشد. در پژوهش حاضر با توجه به پیشنهاد هیر و همکاران (۲۰۱۹)، نقطه برش بارهای عاملی به منظور قابل قبول بودن برابر با ۰/۷۰۸ لحاظ شده است. در جدول ۲ نتایج بارهای عاملی و سطح معناداری مرتبط با سؤال‌ها و شاخص‌های مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری ارائه شده است.

1 Partial least squares structural equation modeling

2 Covariance-Based SEM

3 exploratory research for theory development

شکل (۲). شاخص‌های مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری (نگارندگان، ۱۴۰۲).

همچنین مقادیر جدول ۳ بیانگر بارهای عاملی و مقادیر معناداری سؤال‌ها و شاخص‌های مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری می‌باشد. در این راستا با توجه به پیشنهاد هیر و همکاران (۲۰۱۹)، بارهای عاملی شاخص‌ها و سؤال‌های انتخاب شده در سطح خطای ۰/۰۵ معنادار می‌باشند. یافته‌ها حاکی از آن است که شاخص‌های «اجتماعی-فرهنگی» (۰/۸۲)، «نهادی» (۰/۷۹)، «زیرساختی» (۰/۷۹)، «بایرداری» (۰/۷۸) و «اقتصادی» (۰/۷۴) دارای بار عاملی قابل قبول و معنادار هستند و می‌توانند به عنوان شاخص‌های مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری مورد استفاده قرار گیرند ($P < 0.05$). در ادامه، برازش الگوی مفهومی پژوهش ارائه شده است.

جدول (۳). بارهای عاملی و سطح معناداری شاخص‌های شکوفایی گردشگری شهری (نگارندگان، ۱۴۰۲).

P-Values	شاخص‌ها		سؤال		شماره	شاخص‌های مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری
	T-Values	بار عاملی	T-Values	بار عاملی		
۰/۰۰۱	۱۲/۲۷	۰/۷۴	۱۱/۸۶	-۰/۷۷	۱	اقتصادی
			۱۸/۷۶	-۰/۷۹	۲	
			۴۱/۸۸	-۰/۹۰	۳	
			۱۱/۵۷	-۰/۶۹	۴	
			۱۸/۴۳	-۰/۷۸	۵	
			۳۸/۴۲	-۰/۸۹	۶	
			۱۶/۶۶	-۰/۷۷	۷	
			۹/۰۱	-۰/۶۸	۸	
			۱۰/۲۲	-۰/۷۱	۹	
			۱۰/۰۶	-۰/۷۰	۱۰	
			۱۵/۳۹	-۰/۷۶	۱۱	
			۱۷/۲۹	-۰/۸۲	۱۲	
			۳۴/۴۲	-۰/۸۷	۱۳	
۰/۰۰۱	۱۸/۱۰	-۰/۸۲	۳۸/۳۸	-۰/۸۸	۱۴	اجتماعی-فرهنگی
			۴۳/۳۴	-۰/۸۸	۱۵	
			۱۲/۸۸	-۰/۷۲	۱۶	
			۱۳/۸۳	-۰/۷۱	۱۷	
			۱۳/۹۶	-۰/۷۵	۱۸	
			۱۲/۵۵	-۰/۷۳	۱۹	
			۱۴/۴۳	-۰/۷۸	۲۰	
			۱۱/۱۰	-۰/۷۵	۲۱	

			۱۵/۳۰	-/۷۳	۲۲	
			۱۶/۳۰	-/۷۷	۲۳	
			۶/۰۳	-/۵۶	۲۴	
			۹/۲۴	-/۷۲	۲۵	
			۱۲/۳۴	-/۷۹	۲۶	
			۸/۸۷	-/۷۱	۲۷	
-./۰۰۱	۲۰/۹۳	-./۷۹	۱۰/۹۰	-/۷۱	۲۸	زیرساختی
			۹/۵۷	-/۶۹	۲۹	
			۱۱/۹۸	-/۷۳	۳۰	
			۱۴/۲۷	-/۷۷	۳۱	
			۱۳/۵۵	-/۷۶	۳۲	
			۶/۸۳	-/۶۵	۳۳	
			۹/۴۰	-/۶۷	۳۴	
			۱۰/۷۰	-/۷۱	۳۵	
			۱۶/۷۱	-/۸۲	۳۶	
			۱۴/۴۲	-/۷۹	۳۷	
۳۱/۵۰	-/۸۲	۳۸				
-./۰۰۱	۱۷/۰۷	-./۷۸	۱۰/۷۴	-/۷۱	۳۹	پایداری
			۲۰/۸۱	-/۸۳	۴۰	
			۱۸/۹۵	-/۷۹	۴۱	
			۱۵/۱۰	-/۸۱	۴۲	
			۱۲/۸۶	-/۷۶	۴۳	
			۳۴/۱۶	-/۸۹	۴۴	
			۴۴/۴۲	-/۹۱	۴۵	
			۳۱/۹۹	-/۸۳	۴۶	
-./۰۰۱	۱۷/۲۵	-./۷۹	۱۵/۵۴	-/۸۱	۴۷	نهادی
			۱۸/۵۶	-/۸۰	۴۸	
			۳۴/۹۲	-/۸۷	۴۹	
			۱۵/۴۶	-/۸۰	۵۰	
			۱۲/۰۵	-/۷۱	۵۱	
			۳۰/۲۷	-/۸۹	۵۲	
			۵۹/۵۵	-/۹۱	۵۳	

برازش الگوی مفهومی پژوهش

در این بخش، الگوی مفهومی شکوفایی گردشگری شهری بر اساس معیارهای پایایی و روایی مورد بررسی قرار گرفته است تا مشخص شود که آیا ابزاری که بر اساس مبانی نظری پیشین و دیدگاه افراد متخصص در این زمینه بدست آمده، با داده‌های گردآوری شده از نمونه آماری پژوهش تناسب دارد یا خیر؟. بر این اساس، شاخص‌های ارزیابی برازش با استفاده از نرم‌افزار Smart-PLS به شرح زیر می‌باشد:

(۱) پایایی ترکیبی^{۴۹} و آلفای کرونباخ: جهت ارزیابی پایایی و سازگاری درونی ابزار پژوهش؛

(۲) شاخص فورنل-لارکر^{۵۰}: جهت ارزیابی روایی افتراقی^{۵۱}؛ و

(۳) میانگین واریانس استخراج شده^{۵۲}: جهت ارزیابی روایی همگرا^{۵۳} استفاده شده است (هیر و همکاران، ۲۰۱۶؛ هیر و همکاران،

۲۰۱۹).

49 Composite reliability

50 Fornell-Lacker

51 Discriminant validity

52 Average Variance Extracted

53 Convergent Validity

نتایج شاخص‌های برآزش ارائه شده در جدول ۴ نشان دهنده این است که آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی شاخص‌های مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری بالاتر از ۰/۷۰ و مورد تأیید می‌باشند؛ همچنین نتایج مرتبط با میانگین واریانس استخراج شده نیز حاکی از آن است که کلیه شاخص‌ها بالاتر از ۰/۵۰ هستند. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که ابزار اندازه‌گیری شاخص‌های مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری بر اساس پایایی و روایی همگرا از اعتبار لازم برخوردار می‌باشد. در ادامه نتایج شاخص فورنل - لارکر، جهت ارزیابی روایی افتراقی ارائه شده است.

جدول (۴). شاخص‌های ارزیابی پایایی و روایی همگرا (نگارندگان، ۱۴۰۲).

شاخص‌ها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس تبیین شده (AVE)
اقتصادی	۰/۷۲	۰/۸۴	۰/۶۴
اجتماعی- فرهنگی	۰/۷۳	۰/۸۵	۰/۶۵
زیرساختی	۰/۷۷	۰/۸۶	۰/۶۸
پایداری	۰/۷۶	۰/۸۹	۰/۸۰
نهادی	۰/۸۰	۰/۹۱	۰/۸۳
حد قابل قبول	7/ > 0	7/ > 0	5/ > 0

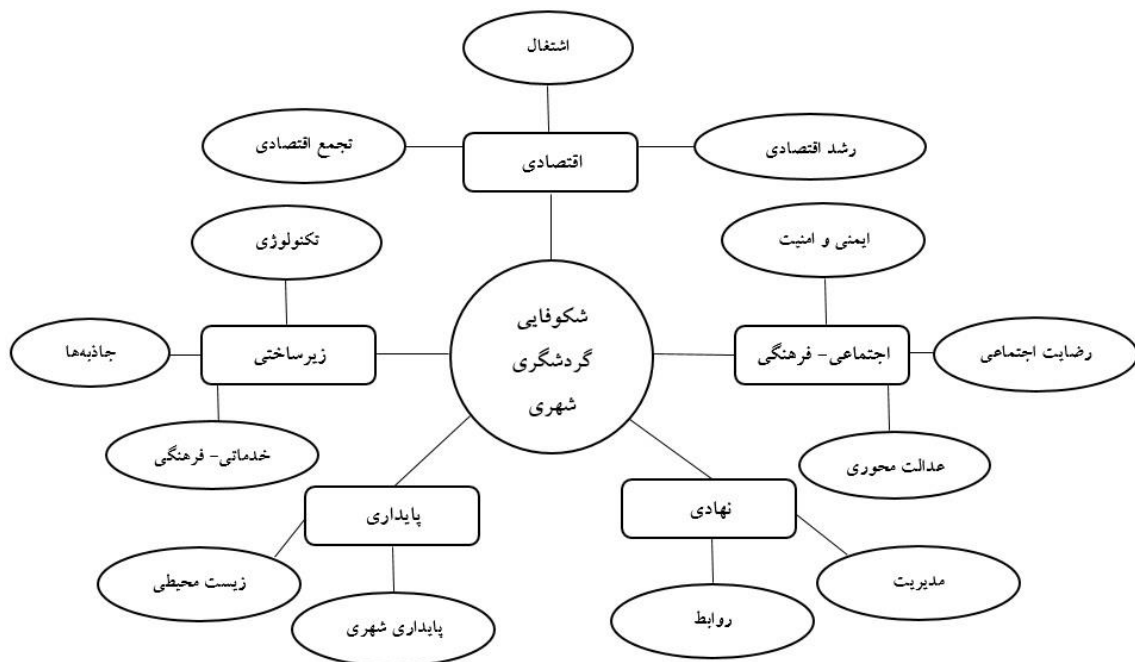
معیار فورنل - لارکر ارائه شده در جدول ۵ نیز نشان دهنده این است که ریشه دوم میانگین واریانس استخراج شده (AVE) شاخص‌های مؤثر بر شکوفایی گردشگری شهری در قطر ماتریس، بیشتر از مقدار همبستگی بین شاخص‌ها با یکدیگر است. به عنوان نمونه، میانگین واریانس استخراج شده شاخص «اجتماعی- فرهنگی» (۰/۸۱)، بیشتر از مقدار همبستگی آن با شاخص «اقتصادی» (۰/۴۷)، «زیرساختی» (۰/۴۹)، «نهادی» (۰/۵۹) و «پایداری» (۰/۶۷) است؛ بنابراین بر اساس معیار فورنل - لارکر، روایی افتراقی مورد تأیید قرار می‌گیرد. به طور کلی نتایج حاصل از روایی و پایایی نشان دهنده این است که مدل شکوفایی گردشگری شهری دارای برآزش قابل قبولی می‌باشد.

جدول (۵). روایی افتراقی بر اساس معیار فورنل - لارکر (نگارندگان، ۱۴۰۲).

شماره	شاخص‌ها	اجتماعی- فرهنگی	اقتصادی	زیرساختی	نهادی	پایداری
۱	اجتماعی- فرهنگی	(۰/۸۱)				
۲	اقتصادی	۰/۴۷	(۰/۸۰)			
۳	زیرساختی	۰/۴۹	۰/۵۰	(۰/۸۳)		
۴	نهادی	۰/۵۹	۰/۵۰	۰/۵۹	(۰/۹۱)	
۵	پایداری	۰/۶۷	۰/۴۶	۰/۵۰	۰/۴۷	(۰/۸۹)

توجه: ریشه دوم میانگین واریانس استخراج شده در قطر ماتریس و داخل پرانتز نشان داده شده

در حال حاضر گفتمان سیاست‌های بین‌المللی از چشم‌اندازهای ملی و منطقه‌ای دور شده و بر شهرها به عنوان محرک برنامه رشد تمرکز یافته است. در واقع این تغییر ارتباط نزدیکی با سرعت توقف ناپذیر شهرنشینی و اهمیت یافتن مبحث گردشگری شهری در کشورهای دارای پتانسیل گردشگری (چه در جهان توسعه یافته و چه در کشورهای در حال توسعه) دارد. از این رو طی سال‌های گذشته، سازمان‌های بین‌المللی برای ارزیابی وضعیت توسعه شهری و بخش‌های مختلف آن در ملل مختلف علاقه زیادی به ساخت شاخص‌ها نشان داده‌اند. در این راستا استفاده از شاخص شکوفایی گردشگری شهری ارائه شده در پژوهش حاضر می‌تواند به عنوان ابزاری ارزشمند برای از بین بردن اشکال ناکارآمد مدیریت گردشگری شهری به واسطه تحقق یک دید سیستمی در این زمینه مورد استفاده قرار گیرد.

شکل (۳). مدل شکوفایی گردشگری شهری (نگارندگان، ۱۴۰۲).

نتیجه گیری

پژوهش حاضر در راستای تبیین شاخص‌های مدل شکوفایی گردشگری شهری انجام شده است. در واقع این مطالعه مجموعه‌ای از شاخص‌ها را بر اساس مهمترین عوامل اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و ساختاری به منظور اندازه‌گیری و نظارت بر شکوفایی گردشگری در محیط شهری شناسایی نموده است. در این راستا بررسی مهمترین و مرتبطترین شاخص‌های مربوط به مباحث شکوفایی، توسعه و پایداری شهری و گردشگری از قبیل شاخص‌های توسعه پایدار، گردشگری پایدار، توسعه انسانی، کیفیت زندگی، حکمرانی خوب شهری، شاخص شکوفایی شهری کمیته اسکان بشر سازمان ملل متحد و دیگر شاخص‌های شکوفایی ذکر شده در پژوهش، نگارندگان را به پنج بُعد مدل شکوفایی گردشگری شهری رهنمون گردید. در مجموع این مدل از ادغام پنج گانه اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیرساختی، پایداری و نهادی تشکیل شده است. نتایج نشان‌دهنده این است که برآزش مدل شکوفایی گردشگری شهری با توجه به مقادیر روایی و پایایی، تأیید شده و قابل قبول می‌باشد.

در حال حاضر در شرایط در هم تنیدگی تمام ابعاد جامعه و افزایش سرعت تحولات همه جانبه، روش‌های جدید درک، مفهوم‌سازی و اندازه‌گیری شکوفایی بخش گردشگری بسیار مورد نیاز است. در این رابطه مدل شکوفایی گردشگری شهری یک معیار سنجش است؛ که برای اولین بار در بخش گردشگری شهری امکان ایجاد شاخص‌ها و اطلاعات پایه را فراهم می‌نماید. این شاخص هم برای آگاه‌سازی در زمینه تصمیم‌گیری‌های محلی و هم به منظور تجهیز جوامع به ابزاری برای نظارت بر پیشرفت و عملکرد تصمیم‌گیرندگان بسیار حائز اهمیت می‌باشد. به عبارت دیگر شاخص شکوفایی گردشگری شهری یک مکانیسم نظارت قابل انطباق با سطح محلی و ملی است؛ که می‌تواند به منظور اندازه‌گیری پیشرفت و شناسایی محدودیت‌های شکوفایی گردشگری در شهرها، یک ابزار و چارچوب کلی فراهم نماید. از سوی دیگر این شاخص متولیان شهر و گردشگری شهری را قادر می‌سازد تا فرصت‌ها و زمینه‌های بالقوه مداخله به منظور شکوفایی این بخش را بهتر شناسایی نموده و با برنامه‌ریزی و اقدام متناسب، موجبات شکوفایی بخش گردشگری را فراهم نمایند.

پیشنهادها

مواردی که در استفاده و توسعه شاخص شکوفایی گردشگری شهری باید مد نظر قرار گیرند به شرح زیر می‌باشد:
 - داده‌ها باید بر مبنای چهارچوب زمانی و مکانی مشخص و جامع (بر اساس مجموعه‌ای از تعریف‌های مشخص شده)، برای ارائه تجزیه و تحلیلی معنی‌دار در حال و آینده جمع‌آوری شوند.

- تجزیه و تحلیل مقادیر مختلف شاخص شکوفایی گردشگری شهری باید به گونه‌ای باشد که ماهیت و جهت پیشرفت را روشن سازد. در واقع این شاخص باید به متولیان امور امکان دهد تا تغییرات ایجاد شده در جنبه‌های مختلف شکوفایی بخش گردشگری را ردیابی و تحلیل نمایند.
- در سطح کشور، شهرهای با شرایط گردشگری مشابه را می‌توان به منظور مقایسه عملکرد شاخص شکوفایی گردشگری شهری با یکدیگر گروه‌بندی نمود.
- به دلیل پیچیدگی تغییرات شهری، تهیه یک چارچوب فضایی برای ایجاد یک ساختار تحلیلی انعطاف‌پذیر به منظور ارزیابی عملکرد بخش گردشگری شهرها در برابر روندهای ملی و منطقه‌ای با استفاده از شاخص شکوفایی حائز اهمیت می‌باشد.
- با این که مبنای شاخص شکوفایی گردشگری شهری عمدتاً بر اساس داده‌های کمی است، استفاده از تحلیل‌های کیفی به منظور تجزیه و تحلیل شاخص‌ها و ارزیابی روند شکوفایی می‌تواند مفید واقع شود.
- پیشنهاد‌های پژوهش حاضر برای مطالعات آینده شامل موارد زیر می‌باشد:
  - ارائه شاخص‌هایی جهت سنجش وضعیت شکوفایی گردشگری مناطق روستایی با در نظر گرفتن شرایط متفاوت آن‌ها.
  - سنجش تأثیرپذیری ابعاد مختلف شکوفایی گردشگری شهری از تغییرات وضعیت اقتصاد سیاسی کشورها.
  - ارزیابی میزان اثرگذاری تحریم‌های بین‌المللی بر وضعیت شکوفایی گردشگری شهری در دوره‌های مختلف.
  - ارزیابی تفاوت شکوفایی گردشگری شهری کلان‌شهرهای دارای پتانسیل گردشگری، با شهرهای کوچک و متوسط گردشگری.

منابع

- احدنژاد، م؛ حاضری، ص؛ مشکینی، ا و پیری، ع (۱۳۹۷). شناسایی عوامل مؤثر بر شکوفایی شهری با رویکرد آینده‌نگاری (مطالعه موردی: کلانشهر تبریز)، نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال نهم، شماره پیاپی ۳۲. صفحات ۳۰-۱۵.
- پوراحمد، ا؛ حسینی، س، صفدری مولان م و ا (۱۳۹۵). ارزیابی شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری در جوامع میزبان، مطالعه موردی: شهر ساری، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال ششم، شماره پیاپی، ۲۱. صفحات ۱۷۲-۱۶۰.
- جمشیدی، ع؛ شمس‌الدینی، ع و جمینی، د (۱۴۰۱). بررسی و تحلیل آثار کووید-۱۹ بر صنعت گردشگری در فضاهای پیراشهری مطالعه موردی: شهر جوانرود. نشریه گردشگری شهری، دوره ۹، شماره ۴. صفحات ۳۳-۴۵.
- دانش‌پور، ح؛ سعیدی رضوانی، ن و بذگر، م (۱۳۹۷). ارزیابی مناطق یازده‌گانه شهر شیراز به لحاظ شاخص شکوفایی شهری با استفاده از مدل *FAHP*، نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال نهم، شماره ۳۳. صفحات ۳۲-۱۷.
- مطیعی لنگرودی، س ح؛ شریفی، ا و رضائیه‌آزادی، م (۱۳۹۲). امکان‌سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران (بخش تخت سلیمان شهرستان تکاب)، فصلنامه چشم‌انداز جغرافیایی در مطالعات انسانی، سال هشتم، شماره ۲۴. صفحات ۱۷-۱.
- محمدی‌ارزاده، س و شمس‌الهی، ب (۱۳۹۵). نقش فضاهای عمومی در تحقق شکوفایی شهری و توسعه پایدار، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، سال ششم، شماره ۲۳. صفحات ۱۲۴-۱۱۱.
- محتشمی، ن؛ مهدوی نژاد، م ج و بمانیان، م ر (۱۳۹۵). عوامل رشد و موانع بازدارنده شکوفایی شهری، دومین کنفرانس بین‌المللی دستاوردهای نوین پژوهشی در عمران و مدیریت شهری، تهران.
- ملکی، س و مدانلو جویباری، م (۱۳۹۵). شکوفایی شهری، انتشارات جهاد دانشگاهی، جلد اول، چاپ اول، تهران.
- Abubakar, A., Romice, O. R., & Porta, S. (2019). Regenerating Slums: Re-Assessing City Prosperity as a Motive towards Incremental Urban Management, University of Strathclyde Engineering, <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.16543.92321>.
- Abubakar, A., Romice, O. R., & Mbretta, S. A. (2019). Slums and prosperity: a complex, dynamic pathway of intervention, Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research. 13(2), 314-330.
- Adamo, G. E., Ferrari, S., & Gilli, M. (2019). Creativity as a source of differentiation in urban tourism: The case of Torino city. International Journal of Tourism Research, 21(3), 302-310. - Alshamndy, A. A. (2017). Quality of Life Indices as Components of City Prosperity Initiatives & Their Role in Enhancing Livability & Sustainability of Egyptian Cities, In 1st International Conference on Towards a Better Quality of Life, Technische Universität Berlin Campus El Gouna, Egypt.
- Androniceanu, A., Gherghina, R., & Ciobănașu, M. (2019). The interdependence between fiscal public policies and tax evasion, Administratie si Management Public, (32), 32-41.
- Aina, Y. A., Wafer, A., Ahmed, F., & Alshuwaikhat, H. M. (2019). Top-down sustainable urban development? Urban governance transformation in Saudi Arabia. Cities, 90, 272-281.
- Andari, R., & Setiyorini, H. P. D. (2016). Green tourism role in creating sustainable urban tourism. South East Asia Journal of Contemporary. 2(2). 18-26.
- Ashworth, G., & Page, S. J. (2011). Urban tourism research: Recent progress and current paradoxes. Tourism management, 32(1), 1-15.
- Ashour, M. A., Eid, Y., & Khalifa, M. A. (2015). Urban Development Management towards Improved City Prosperity, International Conference on Economics, Management and Social Study (ICEMSS) Cairo, Egypt. December 30, Paper ID: ISD-EMSEGY-30125-1252.
- Bate, R. (2009). What Is Prosperity and How Do We Measure It? AEI Development Policy Outlook, (3).
- Biswas, R., Jana, A., Arya, K., & Ramamritham, K. (2019). A good-governance framework for urban management. Journal of Urban Management, 8(2), 225-236.
- Bonaiuto, M., Fornara, F., Ariccio, S., Cancellieri, U. G., & Rahimi, L. (2015). Perceived residential environment quality indicators (PREQIs) relevance for UN-HABITAT City Prosperity Index (CPI). Habitat International, 45, 53-63.
- Boivin, M., & Tanguay, G. A. (2019). Analysis of the determinants of urban tourism attractiveness: The case of Québec City and Bordeaux. Journal of destination marketing & management, 11, 67-79.
- Council, G. S. T. (2013). Global sustainable tourism council criteria and suggested performance indicators for hotels and tour operators. Retrieved September, 19, 2015.
- Chebli, A., Othmani, M. C., & Said, F. B. (2020). Market Segmentation in Urban Tourism: Exploring the Influence of Personal Factors on Tourists' Perception. Journal of Tourism and Services, 20 (11), 74-108.

- Choi, H. C., & Turk, E. S. (2011). Sustainability indicators for managing community tourism. In *Quality-of-life community indicators for parks, recreation and tourism management* (pp. 115-140). Springer, Dordrecht.
- Coldwell, W. (2015). *Tourism or Propaganda: How Ethical is Your North Korean Holiday?*. The Guardian.
- Costa, C. (2020). *Tourism planning: a perspective paper*, *Tourism Review*, 75 (1), 198-202.
- Day, J., & Romanchek, J. L. (2020). *Sustainable tourism for destinations: insights from the GSTC destination criteria 2.0 for sustainable tourism*. *Tourism Insights*. Paper 1.
- Dangi, T. B., & Jamal, T. (2016). An integrated approach to “sustainable community-based tourism”. *Sustainability*, 8(5), 475.
- Dabeedooal, Y. J., Dindoyal, V., Allam, Z., & Jones, D. S. (2019). Smart tourism as a pillar for sustainable urban development: An alternate smart city strategy from Mauritius. *Smart Cities*, 2(2), 153-162.
- Dodds, R., Ali, A., & Galaski, K. (2018). Mobilizing knowledge: Determining key elements for success and pitfalls in developing community-based tourism. *Current Issues in Tourism*, 21(13), 1547-1568.
- Duignan, M. B., & Pappalepore, I. (2023). How do Olympic cities strategically leverage new urban tourism? evidence from Tokyo. *Tourism Geographies*, 25(2-3), 425-449.
- Farsari, I. (2012). The development of a conceptual model to support sustainable tourism policy in north Mediterranean destinations. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 21(7), 710-738.
- Fritz, M., & Koch, M. (2016). Economic development and prosperity patterns around the world: Structural challenges for a global steady-state economy. *Global Environmental Change*, 38, 41-48.
- Habitat, U. N. (2013). *State of the world's cities 2012/2013: Prosperity of cities*, Rutledge for United Nations Human Settlements Program (UN-Habitat).
- Habitat, U. N. (2012). *State of the world's cities 2012/2013: Prosperity of cities*, United Nations Human Settlements Program (UN-HABITAT), Nairobi.
- Hajra, R., & Ghosh, T. (2014). Formulation of methodological approach for sustainable tourism using ‘GSTC’ criteria: A case study of Sagar Island, India. *International journal of Innovative Research and Development*, 3(1), 305-309.
- Hacker, J. S. & Loewentheil, N. (2012). *Prosperity economics Building an Economy for All*,
- Hair Jr, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C., & Sarstedt, M. (2016). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. Sage publications.
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2-24.
- Institute for Global Prosperity (2019) *Rethinking Prosperity for London: When Citizens lead transformation*.
- Ivars-Baidal, J. A., Vera-Rebollo, J. F., Perles-Ribes, J., Femenia-Serra, F., & Celdrán-Bernabeu, M. A. (2023). Sustainable tourism indicators: what’s new within the smart city/destination approach?. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(7), 1556-1582.
- Jamini, D. & Dehghani, A. (2022). Evaluation and analysis of resilience of rural tourism and identification of key drivers affecting it in the face of the Covid-19 pandemic in Iran. *Journal of Research & Rural Planning*, 11(4), 99-116.
- Kurecic, P., & Kokotovic, F. (2017). Examining the “Natural Resource Curse” and the Impact of Various Forms of Capital in Small Tourism and Natural Resource-Dependent Economies. *Economies*, 5(1), 6.
- Lavell, A., McFarlane, C., Moore, H. L., Woodcroft, S., & Yap, C. (2023). Pathways to Urban Equality through the Sustainable Development Goals: Modes of Extreme Poverty, Resilience, and Prosperity. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 15(1), 215-229.
- Legatum Institute. (2020). *Prosperity Index, A tool for transformation*, www.prosperity.com.
- Lak, A., Gheitasi, M., & Timothy, D. J. (2020). Urban regeneration through heritage tourism: Cultural policies and strategic management. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 18(4), 386-403.
- Moore, H. L., & Woodcraft, S. (2019). Understanding prosperity in East London: Local meanings and “sticky” measures of the good life. *City & Society*, 31(2), 275-298.
- Ministry of municipal and rural affairs, Saudi Arabia. (2018). *Future Saudi Cities Program*, UN-Habitat.
- Musa, H. D., Yacob, M. R., & Abdullah, A. M. (2019). Delphi exploration of subjective well-being indicators for strategic urban planning towards sustainable development in Malaysia. *Journal of urban management*, 8(1), 28-41
- Musavengane, R., Siakwah, P., & Leonard, L. (2020). The nexus between tourism and urban risk: Towards inclusive, safe, resilient and sustainable outdoor tourism in African cities. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 29, 100254.
- Nyerere, V. C. Y., Ngaruko, D., & Mlozi, S. (2020). The mediating role of strategic planning on the determinants of sustainable urban tourism: Empirical evidence from Tanzania. *African Journal of Economic Review*, 8(1), 198-216.

- Panasiuk, A. (2020). Policy of sustainable development of urban tourism. *Polish Journal of Sport and Tourism*, 27(2), 33-37.
- Rogerson, C. M. (2016). Climate change, tourism and local economic development in South Africa. *Local Economy*, 31(1-2), 322-331.
- Shabrina, Z., Buyuklieva, B., & Ng, M. K. M. (2021). Short-term rental platform in the urban tourism context: A geographically weighted regression (GWR) and a multiscale GWR (MGWR) approaches. *Geographical Analysis*, 53(4), 686-707.
- Servín, M. R., Servín, M. Á., Velázquez, J., & Pacheco, V. M. (2019). City Prosperity Index applied to Encarnación and Asunción, *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*. 13(2), 331-347.
- Schianetz, K., & Kavanagh, L. (2008). Sustainability indicators for tourism destinations: A complex adaptive systems approach using systemic indicator systems. *Journal of sustainable tourism*, 16(6), 601-628.
- Sugimoto, K., Ota, K., & Suzuki, S. (2019). Visitor mobility and spatial structure in a local urban tourism destination: GPS tracking and network analysis. *Sustainability*, 11(3), 919-928.
- Seraphin, H., Sheeran, P., & Pilato, M. (2018). Over-tourism and the fall of Venice as a destination. *Journal of Destination Marketing & Management*, 9, 374-376.
- Sokhanvar, A., Aghaei, I., & Aker, Ş. (2018). The effect of prosperity on international tourism expenditure. *Tourism Review*, <https://doi.org/10.1108/TR-07-2017-0108>.
- Stead, D. (2015). What does the quality of governance imply for urban prosperity? *Habitat International*, 45, 64-69.
- Sasaki, R. (2014). Urban prosperity without growth? Sustainable city development with focus on human flourishing. Master Thesis Series in Environmental Studies and Sustainability Science, <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.1.4817.7127>.
- Secretary-General, U. N. (2018). International Year of Sustainable Tourism for Development, 2017: report of the Secretary-General.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism management*, 20(2), 245-249.
- Tanguay, G. A., Rajaonson, J., & Therrien, M. C. (2013). Sustainable tourism indicators: Selection criteria for policy implementation and scientific recognition. *Journal of sustainable Tourism*, 21(6), 862-879.
- UNWTO. (2012). Global report on city tourism—cities 2012 project.
- UNWTO (2012). 1st Global Summit on City Tourism: Catalysing economic development and social progress. Haliç Congress Centre, Istanbul, Turkey.
- UNWTO (2014). 3rd UNWTO Global Summit on City Tourism, Barcelona Spain.
- UNWTO (2015). 4th Global Summit on City Tourism: “Re-Inventing City Tourism” in Marrakesh, Morocco.
- UNWTO (2016). 5th Global Summit on City Tourism: “Cities: Local Culture for Global Travellers” in Luxor Arab Republic of Egypt.
- UNWTO (2017). 6th Global Summit on Urban Tourism: "Sustainable and Competitive Tourism on the New Urban Agenda" in Kuala Lumpur. Malaysia.
- UNWTO (2018). International year of sustainable tourism for development; Roundtable on Sustainable Urban Tourism: Madrid, Spain.
- Wang, J., Huang, X., Gong, Z., & Cao, K. (2020). Dynamic assessment of tourism carrying capacity and its impacts on tourism economic growth in urban tourism destinations in China. *Journal of Destination Marketing & Management*, 15, 100383.
- Wang, W. C. (2019). The effect of early-life outdoor experiences on residents' attitudes towards sustainable tourism within an urban context. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 25, 1-9.
- Wong, C. (2015). A framework for 'City Prosperity Index': Linking indicators, analysis and policy. *Habitat International*, 45, 3-9.
- Willingham, E., & Hulseman, P. (2017). Prosperity and Industrial Development: Review of Concepts and Measurements, Northwest Economic Research Center Publications and Reports, 34. https://pdxscholar.library.pdx.edu/nerc_pub/34.
- World Urban Forum 6 (2012). Prosperity for Sustainable Cities: Balancing Ecology, Economy and Equity, 3.1-27.
- Wijaya, I. (2019). Opportunity to use city prosperity index for Indonesian municipal development planning process, *Geographia Technica*. 14, 108 -117.
- World Travel and Tourism Council (2017). Travel & Tourism Impact 2017 World.
- Woodcraft, S. and Anderson, B. (2019). Rethinking Prosperity for London, When Citizens Lead Transformation. London: Institute for Global Prosperity.

Explaining the indicators of urban tourism development model

Abstract

Nowadays, national standards can show the direction of movement in the main fields of different sectors, but transformational actions in the field of prosperity need interventions on a more local scale. Therefore, in this situation, indicators have increasingly become a useful tool for policy making and monitoring affairs. Meanwhile, the tourism sector, especially urban tourism, needs to use efficient indicators in order to evaluate and make correct policies and achieve prosperity. Therefore, in the current research, the explanation of the indicators of the prosperity model of urban tourism is considered. The type of current research is applied-developmental and exploratory and its research method is descriptive-analytical and survey. Also, the approach that governs it in terms of its nature is theoretical analysis. In this research, theoretical literature in the field related to the subject has been examined with a structural and systematic point of view; in the next step, through the interview method, the influential components in the prosperity of urban tourism were extracted in different dimensions. The statistical population of this research is made up of elites, specialists and experts in urban management and tourism. Using the purposeful sampling method, 154 people were selected as the statistical sample of the research and their opinions were used. In the next step, structural equation modeling approach based on partial least squares has been used in order to validate the designed pattern of urban tourism development. Finally, with the help of Smart-PLS3 software, second-order confirmatory factor analysis was used to validate the designed model. By carrying out this scientific process, the influential components in the prosperity of urban tourism were identified in five dimensions (economic, socio-cultural, infrastructural, sustainable and institutional). The results show that the presented model has an acceptable fit. In this regard, the highest amount of extracted average variance was related to the "socio-cultural" index with (0.81), and the lowest value was related to the "economic" index with (0.47).

Key words: prosperity, urban prosperity, urban tourism, urban tourism prosperity index.